

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

ШЛЯХ У 25 РОКІВ: УКРАЇНА

Мов мить – а 25 років цьогоріч минає з дня 24 серпня 1991 р., коли Верховна Рада УРСР зібралася на позачергову сесію і прийняла Акт проголошення незалежності України. “...Здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто **проголошує незалежність України** та створення самостійної української держави – УКРАЇНИ.

Територія України є неподільною і недоторканою. Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України...”

Разом з цим Актом, тоді ж, прийняті Постанова Верховної Ради УРСР “Про проголошення незалежності України” та Постанова Верховної Ради України “Про військові формування на Україні”. А 1 грудня 1991 р. відбувся Всеукраїнський референдум, у бюлетень якого включено текст Акта й питання: “Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?” У голосуванні взяли участь 31 891 742 громадяни, тобто 84,18 відсотки від загальної кількості внесених до списків. Позитивну відповідь на запитання дали 90,32 відсотки тих, хто голосували – 28 804 071 особа. За незалежність України висловилося населення всіх областей України незалежно від їх національного складу.

Відголос світової спільноти загалом був дружнім у тому сенсі, що упродовж грудня 1991 р. незалежну Україну визнали 68 держав. Зусиллями поколінь українських діячів, за сприятливих зовнішніх обставин, збулася мрія багатьох – Україна постала на карті світу як Незалежна Суверенна Держава.

Про те, якою мала бути країна – мовилося багато, тривали дискусії й суперечки. Та усі, кому дорога, бачили – Відродженою, Свобідною, Незалежною. Віддаючи шану індивідуальностям, пам’ять полеглим, зауважимо порив народу до творення власної держави.

Розпочалася розбудова суверенної демократичної України. Завдання створення міцної, всебічно розвиненої держави, стали для народу історичним викликом. Усіх чекала титанічна праця. Дивлячись з 2016-го, виникає питання: як цей виклик було прийнято, а завдання виконано? Чи збагнула країна свою душу, місію? Хто вона? Звідки з’явилася? Куди йде? Рано чи пізно Людина задає ці питання Собі. Й від відповідей залежить ефективність і щасливість її. Схоже – країна. Тим більш, з глибинною історією і традицією. До булави треба голови, каже давнє українське прислів’я. Наскільки очільникам, еліті вдалося стати опорою для подальшого поступу?

Певні міркування випливають з дня сьогоднішнього. Поряд з поступовим утвердженням і успіхами, країна мов завмерла у низці проблем, які не вирішені. Про це свідчать настрої і становище населення, еміграційні потоки, розв’язання триваючої АТО, військові дії, втрата територій, загибель тисяч українців.

Існує думка, що є певний замисел Творця щодо всього, і нашої країни зокрема. Коли починаються труднощі – добрий час. Бо прокидається країна, у пошуку істинних ресурсів. Оскільки своєчасної швидкої і адекватної реакції на проблеми не було, отримала умови, максимально граничні до її життя.

Україна віднаходила Себе за непростих умов. Прагнула бути Собою у духовному полі. Чимало зроблено у матеріальному. Та події останніх років малюють іншу картину – втрат і скорботи, полярності життя. Попри те – державотворчий процес триває, сформовані символи України отримали відклик у серцях людей, створені Збройні Сили, проводяться реформи, вибудовуються відносини з країнами.

Упродовж 25 років Україна торувала власний непростий шлях, йдучи загальною дорогою планети. Світ зазнавав змін, дедалі потужнішу роль почали відігравати нанотехнології, інформаційна сфера, глобалізаційні процеси, т. ін. Економічні потоки визначають політику держав. Наростаючі протиріччя між Заходом і Сходом, пошуки нових ресурсів приводять до небезпечних зіткнень світового впливу. Голосні розмови про мир і благоденство частіше завершуються черговими конфліктами. Зрештою, нова зодіакальна ера обіцяє відкритість усього і особливу чутливість у пошуках істини й сенсу. В основі них знаходяться людяність, ментальність, традиція, любов, віра.

Попри загалом розуміння на зорі новітньої незалежності України суверенності національної держави як такої, котра на своїй території є останньою і абсолютною інстанцією у сфері вимог національної безпеки, нині є бачення її несамодостатності. Свого часу знаний польський історик С. Буковецький писав, що схоже до того, як економічна самостійність держав і народів є фікцією, так поза історичним досвідом – політична, суспільна й загалом ідейна. Немає і не може бути держав, навіть найпотужніших, політика яких була б зовсім незалежна з огляду на зовнішні, міжнародні відносини. З поступом цивілізації розвиток цих зв'язків та взаємозалежностей зростає. За таких обставин один із принципів зарубіжних політиків у міжнародній діяльності – “нічого про нас без нас” набуває особливої ваги. Як і думка В. Липинського про те, що державу Українську може здійснити наша любов до неї, а не ненависть до її ворогів.

Чимало аспектів 25-річного буття незалежної України потребують пильного осмислення і аналізу сьогодні. Щоби на новій основі, позитивним відгуком творити теперішній день. Нещодавно, розмовляючи з І. Р. Юхновським – народним депутатом України I–IV скликань, упродовж 2006–2010 рр. очільника Українського інституту національної пам'яті, 1992–1993 рр. – першого віце-прем'єр-міністра України, академіка НАН України, видатного українського фізика-теоретика, Героя України (з врученням ордена Держави 23 серпня 2005 р. за визначний особистий внесок у національне відродження і побудову незалежної Української держави, багаторічну плідну громадську і політичну діяльність, вагомі наукові досягнення), почула його роздуми про 25-річчя новітнього державного буття України. Суть їх зводилася до того, що це час прорахунків та здач, які привели до ситуації, коли в Україні залишилося ще одне – земля. А це не так уже й мало, якщо грамотно розпорядитися цим багатством.

Є ще люди, попри сумну динаміку змін чисельності населення: від 51 944, 1 тис. населення станом на 01.01. 1991 до 42 708, 6 тис. на 1. 04. 2016 (без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя; дані Державної служби статистики України). Й розуміння того, що країну потрібно зміцнювати, а коли є потреба – винятково і мудро боронити. Бо як цінуємо свободу і традицію народу, такою є спільна справа зміцнення, оборони, прогресу країни. Наш збірник – лепта у цю справу!

Адже роль історії у це 25-річчя була, є, залишається надалі – винятковою! Знання історії заземлено спрямоване на нинішній день, ефективніший поступ кожного і країни. Українська історична наука торує власний шлях. Поступово оновлюються зміст, методи, підходи, інтерпретації минулого, сподіваємось, близькі – до істинних, організаційні структури досліджень.

Попри загальні труднощі, пов'язані з суспільно-політичною ситуацією, реформуванням вищої освіти України, займає достойне місце серед вишів України Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (ректор – акад. В. П. Кравець). Якщо починати з Себе. Його історичний факультет. Поява міжнародного збірника наукових праць “Україна–Європа–Світ” – теж досягнення і віддзеркалення трансформацій останніх років, початку XXI ст.

З часу виходу “УЕС” (2008), на сьогодні є 17 випусків. Кожен, на наш погляд, унікальний за задумом та змістовим наповненням. Зберігаючи загальну ідею міжнародного видання, на сторінках якого історики різних країн і наукових напрямів виступають з результатами своїх новітніх досліджень, відгукувалися на важливі події, тенденції розвитку, визначаючи вісь Україна–Європа–Світ. Власне, жили разом з країною і планетою, прагнучи бути адекватними вимогам часу і дня. Серед авторів – знані учені України, зарубіжні дослідники, молодь, яка теж уже почасти переходить у ранг істориків з цікавими поглядами та інтерпретаціями. Збірник еволюціонував, як змістово, наповнюючись рубриками й сюжетами, так за формою. Усі подані фотоставки є оригінальними, як і символ “УЕС”. Наукові статті супроводжували інформація про нові цікаві й важливі видання, рецензії, огляди.

Певні частини номерів містили присвяти. Як загалом деякі випуски. Так, № 5: на пошану проф. М. М. Алексієвця, 6–7: 20-й річниці Незалежності України, 9: Євро 2012, 10: 20-річчю історичного факультету ТНПУ ім. В. Гнатюка, 13: 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка, 15: 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, 16: 1010-ій річниці м. Дубровиця. Герої сьогодення наших розповідей отримали державні нагороди. А учень 6-го класу Тернопільської школи №16 В. Ракович став наймолодшим в Україні власником відзнаки – орден “Бойовий волонтер України”.

Збірник внесено до міжнародної наукометричної бази даних. Власне, поступово переріс у науковий проект: Україна–Європа–Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку. Головне, має Автора і Читача.

Статті, розміщені у 17 номері, приурочені надважливим напрямам історичного буття України.

Традиційно вітаємо наших членів редакційної колегії – ювілярів, відомих українських учених – М. М. Алексієвця, С. В. Віднянського! Вдячні мудрим Наставникам за їх участь у долі “УЕС”. Бажаємо наснаги, творчих успіхів, нових здобутків!

А Україні – бути – справжньою Незалежною і Мудрою!

Кожному, словами В. Чорновола – шанувати Себе. Бо Україна починається з Тебе!

З ЮВЛЕЄМ, УКРАЇНО!

Леся Алексієвць
головний редактор,
доктор історичних наук, професор